

складних схем для мінімізації сплати податків. Ухилення від оподаткування є комплексною проблемою, яка вимагає комплексних рішень. Ефективна боротьба з ухиленням від сплати податків включає посилення законодавства, спрощення податкових систем, підвищення транспарентності та справедливості, а також культурну зміну ставлення до податкових обов'язків. Тільки зібравши всі ці елементи разом, можна сподіватися на зменшення рівня податкових ухилень та підвищення податкової дисципліни.

ЛІТЕРАТУРА

1. Михалчич В. М. Уникнення подвійного оподаткування та ухилення від сплати податків в міжнародному податковому праві : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2014. 280 с.
2. Національна стратегія доходів до 2030 року URL: <https://www.kmu.gov.ua/pras/pro-skhvalennia-natsionalnoi-stratehii-dokhodiv-do-2030-s1218-271223>
3. Нашкерська М. М. Особливості ухилення та уникнення від сплати податків. Науковий вісник НЛТУ. URL: https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2008/18_7/258_Naszkerska_18_7.pdf
4. Олендер І. Я. Правове регулювання виконання податкового обов'язку в режимі усунення подвійного оподаткування: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07. Запоріжжя, 2020. 436 с.
5. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

Кріцин Костянтин Олександрович
аспірант кафедри фінансового права,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

ДО СПІВВІДНОШЕННЯ КАТЕГОРІЙ «ГРОШІ» ТА «ЦИФРОВІ ГРОШІ»

Анотація. У публікації проведено співвідношення між традиційними грошима та цифровими грошима. Акцентовано увагу на їхніх ключових відмінностях, спільних рисах та потенційному впливі на глобальну економіку. Автор прозначає характеристику грошей у класичному розумінні, наводить приклади запровадження криптовалюти та цифрових

грошей центральних банків (CBDC). Висвітлено виклики, з якими стикається споживач послуг при застосуванні цифрових гроше, включаючи питання волатильності, стабільності, правової невизначеності. Аналізуючи потенціал CBDC, констатовано привабливість цієї цифрові технології, що здатна трансформувати фінансову систему держави.

Ключові слова: правове регулювання, цифрові технології, валюта, CBDC, грошова система, фінансова система, криптовалюта, Bitcoin, блокчейн.

У сучасному світі, де цифрові технології швидко змінюють сутність традиційних економічних та правових категорій та інститутів, цифрові гроші стали однією з найдискусійніших інновацій, яка може суттєво вплинути на визначення майбутніх грошових систем і в цілому фінансових систем майже кожної держави. Одним із найновіших напрямків у розвитку цифрових грошей є створення цифрових валют центральними банками, відомих як CBDC. Ці валюти поєднують переваги традиційної валюти з інноваційністю криптовалют, забезпечуючи повний державний контроль та стабільність. CBDC мають потенціал знизити вартість транзакцій, підвищити фінансову інклюзивність та зміцнити монетарну політику держави.

Після появи криптовалют і цифрових валют центральних банків (далі – CBDC), цифрові гроші можуть змінити підходи до традиційного розуміння валюти і грошей та їх використання. Наразі розвиток технологій дозволив створити різноманітні форми цифрових грошей, включно з стейблкоїнами, які прив'язані до фіатних грошей, для уникнення волатильності, характерної для Bitcoin та інших криптовалют.

Як вказують правники, звертаючись до статистичних даних, сьогодні 130 країн, на долю яких приходить 98 відсотків світового валового внутрішнього продукту, вбачають можливість впровадження CBDC. При цьому ще у травні 2020 року це було лише 35 країн, які розглядали можливість створення CBDC. Однак їх чисельність поступово збільшується: новий максимум – 64 країни знаходяться на розвинутій стадії впровадження (розробка, пілотний проект або запуск) [1; 6;7].

Якщо вдаватися до визначення причин появи цифрових грошей, то науковці підкреслюють перш за все потребу у більш ефективних і безпечних переказах коштів, анонімності, швидкості транзакцій та відсутності потреби у посередниках [6]. При цьому цифрові валюти почали набирати популярність з появою Bitcoin у 2009 році, адже блокчейн,

що є підґрунтям Bitcoin та інших криптовалют, забезпечив спосіб запису транзакцій, який є одночасно прозорим та безпечним.

На початок 2024 року питання CBDC активно досліджується економістами, фінансистами та правниками [2; 6; 7; 10; 16]. Окрім того, деякі країни здійснили спроби по виробленню законодавчих положень щодо цифрових грошей. Наприклад, Китай є однією з перших держав, яка ще у 2020 році почала впровадження своєї цифрової валюти центрального банку, відомої як Цифровий юань (e-CNY). Багамські острови також випустили цифрову валюту – Sand Dollar, у 2020 році. Це була одна з перших повністю функціональних цифрових валют центрального банку у світі, призначена для покращення фінансової інклюзії на архіпелазі. Що стосується європейських держав, то серед них Швеція проводить експерименти зі своєю цифровою валютою e-krona [10].

Наведені та інші приклади засвідчують, що у різних країнах криптовалюти і, зокрема, цифрові гроші, мають різну правову природу. У деяких країнах криптовалюти повністю легалізовані, в інших – їх використання обмежене або заборонено. В Україні офіційний підхід до правової оцінки криптовалют зазнавав суттєвих трансформацій. Спочатку НБУ визнав криптовалюти грошовими сурогатами, забороненими до використання на території України [8]. Однак у 2017 році НБУ скасував цей лист [9], а в 2022 році був прийнятий Закон України «Про віртуальні активи» [12], який наразі не вступив у дію. Також було внесено зміни до Законів України «Про валюту і валютні операції», «Про Національний банк України», «Про платіжні послуги», Цивільного кодексу України [11; 13; 14; 15]. Однак, чіткої визначеності і фактичного впровадження в нашій державі цифрових грошей не відбулося [4].

Очевидно, що цифрові гроші мають потенціал радикально змінити світову економіку. Вони можуть спростити міжнародні платежі, знизити вартість транзакцій, і, найважливіше, надати доступ до фінансових послуг мільйонам споживачів, які наразі від них відрізані. Водночас, вони несуть із собою ризики, основні з яких пов'язані з приватністю, кібербезпекою та волатильністю.

Традиційно гроші визначають як одиниці вартості речей, робіт, послуг і інших матеріальних та нематеріальних благ, що виконують функцію загального еквівалента, засобу платежу, обігу і нагромадження емітованих державою готівкових грошових знаків, а також відповідних записів на рахунках у банках; будь-які види активів, використовуваних оборотом як засіб платежу і засіб обігу [3; 5, с. 121]. При цьому науковці підкреслюють,

що законодавчого визначення грошей наразі не існує, у нормативно-правових актах закріплюється: найменування гривні як грошової одиниці України (ст. 99 Конституції України); види держ. грошових знаків, що перебувають в обігу у вигляді банкнот, монет, які є безумовними зобов'язаннями НБУ та забезпечуються всіма його активами (ч. 2, 3 ст. 34 ЗУ «Про Національний банк України»); масштаб цін як змісту дорогоцінних (банківських металів) в грошовій одиниці (ч. 3 ст. 32 ЗУ «Про Національний банк України») тощо [5, с. 121]. У той же час відповідно до ст. 1 Закону України «Про платіжні послуги» цифрові гроші Національного банку України визначені як електронна форма грошової одиниці України, емітентом якої є Національний банк України [15]. Однак в жодному нормативно-правовому акті не закріплюється їх співвідношення.

На наш погляд, гроші і цифрові гроші виконують одні й ті ж самі функції: загального еквівалента, засобу платежу, обігу і нагромадження. При цьому головним їх наголосом є здійсненні платежів і виміру вартості. Проте, вони мають суттєві відмінності в своїх формах, способах використання, безпеці, та правовому регулюванні тощо. По-перше, гроші у традиційному контексті існують у готівковій формі (як монети, банкноти) і в безготівковій (банківські рахунки). Цифрові гроші – це виключно безготівкова форма. Тож, цифрові гроші існують виключно у цифровій формі і використовуються для проведення електронних транзакцій як криптовалюти, які базуються на блокчейн технології, так і цифрової валюти центрального банку (CBDC).

По-друге, переказ грошей, особливо безготівкових, залежить від банків і платіжних систем, які виступають посередниками, забезпечуючи обробку, верифікацію і здійснення платежів. У той же час низка криптовалют забезпечують можливість проведення платежів без посередників за допомогою децентралізованих мереж. Однак CBDC, все таки, як виключення, залежить від централізованих систем, контрольованих центральним банком.

По-третє, цифрові гроші пропонують певний рівень анонімності та високий рівень безпеки завдяки криптографії, але пов'язані з ризиком хакерських атак. CBDC можуть бути менш приватними, залежно від того, як організоване їх регулювання і відстеження транзакцій центральним банком. Тож CBDC розробляються центральним банком держави з можливістю ретельного регулювання, контролю і нагляду.

По-четверте, гроші у традиційному розумінні забезпечені довірою до держави і підтримуються відповідними законодавчим регулюванням,

що впливає на їх стабільність і широке застосування. Цифрові гроші, як й інші криптовалюти, часто є високо волатильними і мають обмежене застосування у повсякденних транзакціях. У той же час CBDC проєктуються так, щоб бути стабільними і надійними, як традиційна валюта, і можуть мати широке застосування завдяки підтримці держави.

Можна наводити й інші аспекти у співвідношенні розглянутих категорій. Водночас нами перераховані є найбільш суттєвими. Безумовно, що характеристика цих ключових відмінностей допомагає краще оцінити потенціал та загрози, пов'язані з впровадженням цифрових грошей, та визначити їх правову природу, встановивши їхнє місце як економічних, фінансових та правових інновацій.

ЛІТЕРАТУРА

1. GeoEconomics Center URL: <https://www.atlanticcouncil.org/cbdctracker/>
2. Алісов Є. О. Електронні гроші, криптовалюти та платіжні системи: деякі тенденції правового регулювання в умовах цифровізації публічних фінансів. *ScienceRise. Juridical Science*. 2023. № 3 (25). URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/1844489>
3. Алісов Є. О. Теоретичні проблеми правового регулювання грошового обігу в Україні. X, 2004.
4. Аналітична записка за результатами пілотного проєкту «Е-гривня». URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/e-hryvnia>.
5. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т.6. Фінансове право / редкол. М. П. Кучерявенко та ін. X.: Право, 2020. 616 с.
6. Дмитрик О. О., Артеменко К. В. Безпека та прозорість: як blockchain змінює платіжні системи і фінансовий сектор. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. №9. С. 460–464. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-9/114>
7. Дмитрик О. О., Ісаєв А. М. Віртуальні активи, цифрові гроші, платіжні системи: деякі аспекти правового регулювання. *Правова позиція*. 2023. №3 (40). С. 149–154. URL: <https://doi.org/10.32782/2521-6473.2023-3.29>
8. Лист Національного банку України від 08.12.2014 року №29–208/72889. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v2889500-14#Text>
9. Листа Національного банку від 22.03.2018 №40–0006/16290 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v6290500-18#n602>
10. Піхоцька О. М., Попович Н. П. Електронна валюта: міжнародний досвід і перспективи впровадження в Україні. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична*. 2022. Вип. 32. URL: <https://zenodo.org/records/7198023>
11. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21.06.2018 №2473-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text>

12. Про віртуальні активи: Закон України від 17.02.2022 № 2074-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>
13. Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо розширення кола об'єктів цивільних прав: Закон України від 10.08.2023 № 3320-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3320-20#n6>.
14. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>.
15. Про платіжні послуги: Закон України від 30.06.2021 № 1591-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20/ed20210630#n132>.
16. Фінансове право : підручник / О. О. Дмитрик, Є. О. Алісов, Д. А. Кобильнік та ін. ; за ред. О. О. Дмитрик. Одеса : Видавництво «Юридика», 2022. 466 с.

Артеменко Ксенія Валеріївна
студентка 3 курсу 1 групи факультету
прокуратури,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

ESG ПРИНЦИПИ: ЗМІСТ І ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Анотація. Публікація присвячена дослідженню ключових аспектів та переваг впровадження принципів екологічного, соціального та корпоративного управління (ESG) у стратегії та практиці сучасного бізнесу. Автор звертає увагу на зростаючу важливість врахування екологічних, соціальних та управлінських аспектів у прийнятті бізнес-рішень, особливо в контексті змін клімату, соціальної відповідальності та корпоративного управління, сприяє створенню більш стійкої та збалансованої економіки, ефективної публічної фінансової діяльності, які мають потенціал для покращення якості життя суспільства в цілому.

Ключові слова: ESG-принципи, екологічні фактори, корпоративне управління, соціальні чинники, сталий розвиток, екологічна відповідальність.

У останні роки увага до питань сталого розвитку, екологічної збалансованості та соціальної відповідальності суб'єктів господарювання раптово зросла. У цьому контексті концепція ESG – екологічних, соціальних та управлінських критеріїв – стала не лише актуальною, але